

PAAUGLIŲ TAPATUMO FORMAVIMASIS ŠEIMOS IR MOKYKLOS KONTEKSTE

Rasa Erentaitė, socialinių mokslų daktarė, Kauno technologijos universitetas,
rasa.erentaite@ktu.lt

Pranešimo mokslinė problema. Šiandieniniai paaugliai gyvena sparčiai besikeičiančiomis, gilėjančios socio-ekonominės atskirties sąlygomis, kurios iš kiekvieno reikalauja greito prisitaikymo, bet ne kiekvienam užtikrina palankiausias raidos sąlygas. Šiame kontekste ypač svarbu suprasti, kaip šeimos ir mokyklos aplinkos susiję su paauglių asmenybinių resursų formavimusi, ypač su motyvacijos ir savireguliacijos mechanizmais, kurie įgalina realizuoti savo potencialą, įveikti struktūrines kliūtis ir kreipti savo gyvenimą norima linkme. Vienas tokių savireguliacinių mechanizmų yra asmens tapatumas, kuris apibrėžiamas kaip savasties ir jos tęstinumo jausmas, kylantis iš asmeniškai prasmingų vertybių, tikslų ir gyvenimo krypčių identifikavimo ir integravimo (Adams & Marshall, 1996). Asmens tapatumo formavimasis laikomas pagrindiniu raidos iššūkiu paauglystėje. Kyla klausimas, kaip skirtingose šeimos ir mokyklos aplinkose esantys paaugliai sprendžia su tapatumu susijusius klausimus ir dilemas.

Pranešimo tikslas. Pranešimo tikslas yra apžvelgti paauglių tapatumo formavimosi ypatumus atsižvelgiant į šeimos ir mokyklos konteksto aspektus.

Tyrimo metodologija. Pranešime remiamasi šiuo metu atliekamo tęstinio tyrimo „Tikslų laboratorija“ (dalyvauja 1268 paaugliai, kurių amžius 14 - 16 m.) bei ankstesnių tapatumo tyrimų su Lietuvos paaugliais rezultatais.

Tyrimo rezultatai/įžvalgos. Tiek šeimos, tiek mokyklos konteksto aspektai susiję su tuo, kaip paaugliai sprendžia asmeninio tapatumo klausimus. Šeimos kontekste svarbūs tėvų-vaikų santykiai, bet taip pat ir šeimos ekonominis bei kultūrinis kapitalas - palaikantis tėvų santykis su paaugliu, geresnė materialinė padėtis šeimoje bei didesnis dėmesys kultūrinėms-socialinėms veikloms susijęs su aktyviu, autonomišku, racionalių tapatumo klausimų nagrinėjimu paauglystėje (Erentaitė & Vosylis, 2020). Mokyklos kontekste aktyvų paauglių tapatumo formavimąsi palaiko aktyvaus įsitraukimo į mokymąsi skatinimas bei emocinio perdegimo mokykloje prevencija (Erentaitė et al., 2018). Bendrai tyrimų rezultatai rodo, jog siekiant geriau pasirūpinti paaugliais tiek šeimoje, tiek mokykloje svarbu palikti pakankamai erdvės ir kurti palaikančią aplinką paauglio tapatumo klausimų sprendimui.

Raktiniai žodžiai (3-5): paauglystė, asmens tapatumo formavimasis, raidos kontekstai.

Literatūra:

- Adams, G. R., & Marshall, S. K. (1996). A developmental social psychology of identity: Understanding the person-in-context. *Journal of Adolescence*, 19, 429–442.
- Erentaitė, R., & Vosylis, R. (2020, September). *The links between family economic and cultural capital and adolescent identity processing styles*. Paper presented at the 17th conference of the European Association for Research on Adolescence (EARA2020).
- Erentaitė, R., Vosylis, R., Gabrielavičiūtė, I., & Raižienė, S. (2018). How does School Experience Relate to Adolescent Identity Formation Over Time? Cross-Lagged Associations between School Engagement, School Burnout and Identity Processing Styles. *Journal of Youth and Adolescence* 47, 760–774.